

vexilotogie

Zpravodaj Vexilotického klubu při OMD Praha 3,
obsahující odborná pojednání a informace o vlajkách

Arij Alexandrovič Usačov, Moskva.

43

SUNGIRSKÉ NÁLEZY

Kadu let prováděl prof. O.N. Vadér vykopávky v paleolitickém loveckém sídlišti na Sungirském potoku u města Vladimíra. Stáří sídliště bylo radikarbonovou metodou stanoveno na 25,5 tisíce let. Byla zde učiněna skutečně velká řada senzádních objevů, z nichž některé jsou zvláště zajímavé pro vexilology.

Přede vším bychom chtěli upozornit na tři kroužky podle obrázku č. 1 o průměru pohybujícím se mezi 6 a 10 cm. Jsou vyřezány z mamutiho klu a mají několik otvorů - jeden uprostřed a několik v kružnicích kolem. Funkce kroužků se vysvětluje okolnostmi místa nálezu. Dva z nich byly nasazeny na ostré konci četče, které ležely podél kostí v neobvyklém párovém pořadí. K výřezům v discech byly očividně připevněvány odznaky loveckých trofejí, patrně ohony svířat nebo křídla ptáků. Mohly svědčit o zdařilém úlovku, o obratnosti a přesnosti lovce.

Máme tedy co činit s původními předchůdci současných praporů a vlajek na samém začátku jejich vývoje - četči, lovecká zbraň, se ještě nezačal degenerovat na dekorativní žerd k nošení různých symbolů. Kulaté (okrouhlé) disky také mají svoji přesnou funkci - navlékaly se prostředním otvorem na ostrý četčep a sloužily k přivášování nějakých nevelkých kousků, odříznutých z úlovku. Avšak nevylučuje se jejich spojení s kultem Měsice nebo Slunce a symbolický význam počtu otvorů na kružnicích (8 a 10). Chybí jakákoli dekorativnost - všechno je naneyvý účelné.

Srovnajme si tento nález s analogickým předmětem z daleko pozdější doby - Čingischánovým bunčukem z r. 1162 (obr. č.2). Ten tvorí velký zlatý disk, kolmo připevněný k žerdi. Visí s něho bílé konské žině. Ukončen je stříbrným trojsubcem se zlatými hroty, které se podobají plamenům. Tady již jde o předmět veskrze dekorativní!

Jak primitivní tedy vypadají naše nedávné představy o starobylých prototypech praporů! V mnoha knihách a článcích se můžeme setkat s typickou definicí: "Standarty tvořily tyče s otýpkem trávy nebo koňskou hlívou...". Je jasné, že chování trávy nikdy nemohl sloužit k orientaci ani byt předmětem pozornosti či prostředkem rozlišení. Nevyjímal se na pozadí okolního přírodního prostředí a nemohl mít žádny smysl nebo totémický význam. Do jaké míry se ukázala být složitější a zajímavější skutečnost?

Na sungirském nalezišti je třeba také upozornit na skutečnost, že již existovala mezi lidmi té doby rozvinutá symbolika barev. Na pečlivě vyrovnané dno již vzpomínané mohyly byly postupně nasypány tři vrstvy: černého uhlí, rozdrobeného bílého vápence a červeného okru. Těla senzelych byla položena na vrstvu okru a jím také posypána. Význam červeného okru v pohřebním rituálu je ostatně archeologům dobře znám.

V souvislosti s tím je zajímavé provést jedno srovnání. Do poloviny našeho století figurovaly stejné tři barvy - červená, bílá a černá - v praktikách římských obřadů národů severní Sibiře (Jakutů, Ketů, Selkupů aj.). Podle nejrozšířenějších verzí jejich představ o uspořádání světa je vnější prostor obklopující člověka rozdělen do tří světů - horního, středního a dolního. Jsou spojeny "stromem světa", jehož kořeny a větve tvoří tzv. "vesmírnou řeku", která teče shora dolů, z jihu na sever.

Horní svět je příjemný, světlý, teplý - zahrnuje Slunce a nebe, které obývají dobrí duchové zdraví, štěstí a věčnosti. Tento svět je spojován s barvou červenou. Uprostřed se nachází svět obývaný lidmi, plný denního světla, jehož barva je bílá. Pod ním je podzemní říše zlých duchů bolesti a smrti, temno věčné noci a zmaru. Barvou tohoto světa je černá.

Jak se zdá, je představa o třech světech, spojená s rituálními barvami, mimořádně stará a rozšířená u valné většiny národů. Tak to tvrdí etnografové a potvrzují i vykopávky na Sungiru.

Literatura:

- 1) O.N.Vadér: Sungir. Verchněpaleolitičeskaja stojanka. Moskva 1978.
- 2) O.N.Vadér: Severnaja paleolitičeskaja ekspedicija 1970 g., in "Archeologičeskiye otkrytiya 1970 g.", Moskva 1971.

3) E. Novík: Volklorujo osnovy drevních obrádov
(Dekorativnictví 1978, č. 12.).

Projekt: Ing. J. Martyniuk

Ivan Michaelovich Karpev, Minsk

NÁRODNÍ VLAJKY RUSKA A SOVIETSKÉHO SVAZU

Dnes již bohatel nevíme nic o vlajkách, pod nimiž pluly korábny našich dávných předků, nic o vlajkách, pod nimiž šly do boje loď novgorodských římských pirátů, záhadou zůstane vlajka Velkého Novgorodu. Neví nás dokonce nic aniž o tom, jakou vlajku vztýčoval nad hrdinou cestadrem cara Ivana Grozného jeho admirál a skandinávský corsár Kester Reede, ažkoliv je jisté, že jeho fletila svou vlajku nále! První informace jsou k dispozici až o vlajce, která byla vztýčena nad korábem "Crel", povražděným za první plavidlo ruské námořní fletily. U ní je však doloženo pouze to, že k jejímu zhotovení bylo třeba modré, červené a bílé látky. Na základě tohoto zjištění pak jednotliví badatelé odvozovali své verze. A ty bohatel už asi zůstanou neověřené!

Až v r. 1696 se objevuje první konkrétní kresba ruské válečné vlajky na zádi lodi. V tom roce vypluly k Azovu lodi cara Petra I. pod vlajkami rozdělenými modrým středovým křížem na bílé první a čtvrté a červené druhé a třetí pole (obr. 2), přičemž se tyto vlajky objevují i v pedobě guidonem či s listem ve tvaru vlaštovčího ocasu. A předpokládá se, že první takovou vlajku doplněnou o červený lev používala i led "Orel" (obr. 1). První doložená vlajka ruské flotily byla v době cesty k Azovskému moři doplněna v předečíku rance kříže zlatým kruhovým polem s vyobrazením státního znaku Ruska - čeráče dvojhlavého orla. Je však také možné, že ve středu kříže bylo vyobrazení chorubiny, stejně jako na osobní carově standartě.

V r. 1697 byla vlnajka s kříšem odstraněna a na její místo byla zavedena bílo-modro-červená trikolora s barvami uspořádanými do tří vodorovných pruhů (obr. 3). V r. 1700 se stala obchodní a posléji i státní vlnajkou Ruska. Spolu

s ní se na zádi válečných plavidel vztýčovaly v letech 1698-1699 další dvě námořní vlajky, jejichž barvy byly od ní odvozeny: s modrým ondřejským křížem a bílo-modro-červenou trikoloreou při horním a dolním okraji (obr. 4) a s devíti vodorovnými pruhy (obr. 5). Zajímavá je zejména druhá z nich; snad ji chtěl Petr I. po vzoru nizozemské vlajky určené pro kontradmirála zavedt jako první hodnostní vlajku v ruské flotile. Nizozemská vlajka měla rovněž devět vodorovných pruhů; střídavě červený, bílý a modrý. Ruská varianta však pořadí barev upravila na bílé, modré a červenou. V té době zavedl také car Petr I. de ruského námořnictva plameny, v letech 1697-1700 dvojplameny v barvách válečné záďové vlajky (obr. 6).

Když byl v r. 1699 zřízen v Rusku řád sv. Ondřeje, byl jeho hlavní symbol - modrý úhlopříčný kříž - umístěn i na tříbarevnou válečnou vlajku. Podle skicí z Míjna 1699, jejíž autorem je car Petr I., lze usuzovat na jeho autorství i u této vlajky. V této podobě však nová válečná vlajka na zádi ruských lodí neexistovala dlouho, již v r. 1701 byla zrušena. Podle anglického vzoru upustilo ruské námořnictvo od jednotné válečné vlajky a nahradilo ji třemi vlajkami, které se nazývaly "první, druhou a třetí ruskou vlajkou". Měly jednotnou podobu (obr. 7), odlišovaly se pouze barvou listu, každá z nich nesla v bílém karé modrý ondřejský kříž. Barvy vlajek byly převzaty z barev jednotlivých pruhů dosavadní válečné vlajky tak, že "první ruská vlajka" byla bílá, "druhá ruská vlajka" modrá a "třetí ruská vlajka" měla červenou barvu. Jednotlivé vlajky se používaly pro označení tří součástí (eskader) ruské válečné flotily: bitevních plavidel, předního voje a zadního voje. Každá z eskader se dále dělila na jednotlivé oddíly válečného loďstva, nazývané bitevní oddíl (přední voj, zadní voj) s bílou (modrou, červenou) vlajkou. Rovněž tak velitelé jednotlivých součástí flotily se nazývali admirál (viceadmirál, kontradmirál) bílé (modré, červené) vlajky. V návaznosti na nově zřízené válečné vlajky na zádi byly zavedeny také tři plameny a zvláštní vlajky pro veslice (galéry), které se od válečných vlajek odlišovaly pouze tím, že ve vlající části měly výrez ve tvaru vlaštovčího ocasu (obr. 8). Vlajky označující jednotlivé oddíly se vztýčovaly na zádi lodí a do r. 1720 ve zmenšené podobě i na přídi pokud plavidla stála na rejdě.

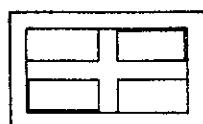
Součástí reformy z r. 1701 v ruském námořnictvu bylo zavedení dalšího typu válečné námořní vlajky, vztýčované na přidi. Čelenová válečná vlajka (obr. 9) opět připomínal a anglický vzor, třebaže byla známá jako tzv. "Kejzer-flag", a - mimořádnu - v námořnictvu se úředně používala až do r. 1924! Na červeném listu nese modrý úhlopříčný kříž sv. Ondřeje s úzkým bílým lemem, pod nímž je položen bílý kříž středový. Čelenová vlajka, která při vztýčování na galérách měla opět podobu vlaštovčího ocasu, se do r. 1720 vztýčovala pouze nad námořními pevnostmi, ponději pak již přímo na válečných plavidlech.

V období let 1710-1712 platí opět jednotná vlajka válečného námořnictva - bílý list s volně ležícím modrým křížem sv. Ondřeje ve středu (obr. 10). V r. 1712 byla ramena kříže prodloužena až do cípu a rohů vlajky a v této podobě se tzv. "ondřejská vlajka" (Andrejevskij flag) používala jako válečná vlajka na zádi ruských lodí až do r. 1917, u bělogvardějských plavidel až do dvacátých let (obr. 11). Dosavadní tři válečné vlajky, zvané ruské, v námořnictvu setrvaly jako vlajky hodnostní a začaly se nazývat "první, druhou a třetí admirálskou vlajkou".

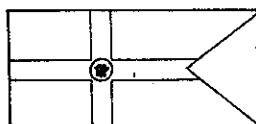
Popis vlajek ruského válečného loďstva v r. 1712 vytvořil sám car Petr I., který stanovil: "Válečná vlajka na zádi je bílá, přes ni je položen modrý kříž sv. Ondřeje, neboť od tohoto apoštola přijalo Rusko křesťanství. Druhá vlajka je bílá s bílým čtvercem, v němž se nachází modrý kříž sv. Ondřeje. Třetí vlajka je modrá s bílým čtvercem, v němž se nachází tentýž kříž. Čtvrtá vlajka je červená s bílým čtvercem, v němž se nachází tentýž kříž. Pátou vlajkou je červená vlajka čelenová, v níž je výše jmenovaný kříž bíle lemován. Vlajky galér jsou stejné, pouze s tím rozdílem, že nejsou čtyřúhelníkové, ale se dvěma cípy, z nichž jedna červená je zde uvedena (obr. 8). Plameny jsou stejných barev: bílé, modré a červené s cípem, však ve čtverci při žerdi je napříč kříž sv. Ondřeje."

V příloze (obr. 12) uvádíme bílo-modro-červený dvojplamen kapitána lodi z r. 1700 s modrým úhlopříčným křížem na bílém čtvercovém poli při ráhnu, který byl po zavedení tzv. barevných plamenů v r. 1712 používán jako "rádny" nebo "všeobecný" plamen ruského válečného loďstva.

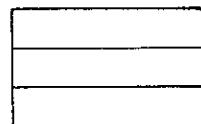
RUSKÉ NÁMORNÍ VLAJKY

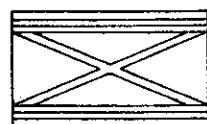
obr. 1

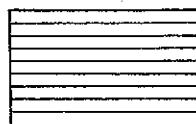
obr. 2

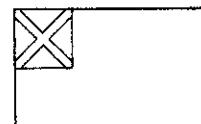
obr. 3

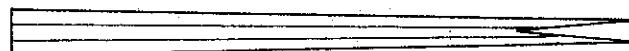
obr. 4

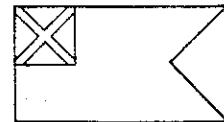
obr. 5

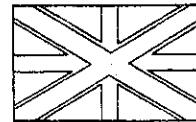
obr. 7

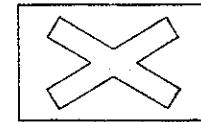
obr. 6

obr. 8

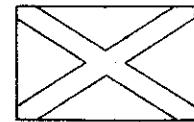
obr. 9

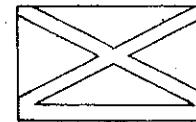
obr. 10

obr. 12

obr. 11

obr. 13

obr. 14

Admirálské vlajky, vlajky galér a plameny z nich odvozené, které jsou souhrnně často nazývány "barevnými vlajkami", byly v r. 1732 zrušeny, poté se začaly znovu používat a v r. 1765 byly opět zrušeny. Znovu zavedeny byly r. 1772 a definitivně zanikly r. 1865. Flotila galér byla zrušena koncem 18. století, na začátku 19. století pak zanikají i galérové vlajky.

V tomto období do systému námořních vlajek Ruska nej- podstatněji zasáhl car Pavel I., který r. 1797 provedl změny u "třetí a čtvrté" vlajky podle nařízení Petra I. z r. 1712, tedy u modré a červené admirálské vlajky, jež nadále měly sloužit pro označení jednotlivých eskader válečného loďstva. V kantonu se místo dosavadního ondřejského kříže objevila čeleňová válečná vlajka. Po smrti Pavla I. se však vlajky vrátily ke své původní podobě.

V r. 1797 bylo nutno také zavést do ruského námořnictva nové hodnostní vlajky, které vycházely z barev vlajek jednotlivých eskader. Hodnost užívatele vlajky byla vyznačena barvou pruhu umístěného při dolním okraji listu. V souladu s vlajkami jednotlivých eskader bylo i barevné rozlišení dvojplamenů nižších velitelů v námořnictvu. Pro ilustraci uvádíme podobu viceadmirálské vlajky I. (obr. 13) a admirálské vlajky II. a III. eskadry (obr. 14) s tím, že barevné provedení se řídilo tímto klíčem:

Hodnost	Eskadra	Barva listu	V kantonu	Barva pruhu u dol. okraje
---------	---------	-------------	-----------	---------------------------

admirál	I	bílá	-	-
viceadmirál	I	bílá	-	modrá
kontradmirál	I	bílá	-	červená

Pozn.: Na bílém listu modrý úhlopříčný kříž.

admirál	II	modrá	čelenová	-
viceadmirál	II	modrá	čelenová	bílá
kontradmirál	II	modrá	čelenová	červená

admirál	III	červená	čelenová	-
viceadmirál	III	červená	čelenová	bílá
kontradmirál	III	červená	čelenová	modrá

V tabulce jsou uvedeny údaje o hodnostních vlajkách na velitelstvích lodích spuštěných v roce zavedení 1797. V této

podobě admirálské hodnotní vlažky platily v letech 1797-1801, tj. za života Pavla I. Po jeho smrti se místo čelenové válečné vlažky umisťovala v kantonu válečná záďová vlažka, tj. ondřejská. Plameny, resp. dvojplameny používané komodory (obr. 15) či kapitány (obr. 16) byly takřka stejné, dvojplamen kapitána však byl podstatně delší. Při žerdi nesly na bílém poli ondřejský kříž modré barvy, zbyvající část listu měla barvu podle příslušnosti k I., II. či III. eskadře.

V letech 1814-1833 byla vytvořena speciální vlažka pro polské válečné loďstvo, které bylo jako tvo. válečná flotila na řece Visele zařazeno do sestavy ruského námořnictva, když po skončení napoleonských válek připadlo Velkovévodství varšavské jako Království polské Rusku. Válečnou záďovou vlažku na lodích této flotily tvořil modrý ondřejský kříž na bílém poli s bílou polskou orlicí v červeném kantonu (obr. 17). Po protiruském povstání z let 1830-1831 byla polská flotila r. 1833 zrušena a zanikla i její vlažka.

V r. 1819 došlo k dalšímu zkomplikování systému vlažek ruského vojenského námořnictva, protože byla zavedena georgijevská válečná záďová vlažka, georgijevský dvojplamen a georgijevské hodnotní vlažky pro plavidla či velitele v hodnosti admirála, kteří byli vyznamenáni křížem sv. Jiří. První lodi, která obdržela georgijevskou válečnou záďovou vlažku (obr. 18) a georgijevský dvojplamen (obr. 19) byla řadová loď "Azov", která se vyznamenala v Náhrinské bitvě r. 1827. Rozměry georgijevské vlažky předčily rozměry vlažky ondřejské; vždyt její plocha činila 149 čtverečních metrů! Od dosavadních vlažek se georgijevské lišily pouze tím, že ve středu byl v místě křížení ramen umístěn červený, zlatě lemovaný štit s vyobrazením sv. Jiří Vítězného na bílém koni. Georgijevský dvojplamen měl plochu listu bílou.

Až do r. 1837 neexistovaly vlastní symboly pro ruskou námořní pěchotu. Např. gardová námořní posádka, která se účastnila bitvy u Borodina, měla podle dochovalého obrazu bitvy stejný prapor jako pozemní pěchotní vojska. Prapory pro námořní pěchotu byly zavedeny v r. 1837, kdy bylo stanoveno, že se zřizuje zástava námořní pěchoty (záďová válečná vlažka připevněná k žerdi), georgijevská zástava

(doplňná o georgijevský štít uprostřed a dva střapce oranžovo-černé, tedy v barvách rádu sv. Jiří) a zástava školních posádek (na středu ondřejského kříže červený oválný emblém se zkříženou zlatou dělovou hlavní a černou kotvou admirality).

V r. 1865 došlo k definitivnímu zrušení tzv. barevných vlajek pro jednotlivé eskadry i jejich admirály, stejně jako dvojplamenů nižších velitelů. Všechny hodnostní vlajky i dvojplameny měly nadále bílý list (admirál používal modrý ondřejský kříž, viceadmirál navíc modrý pruh při dolním okraji, barva pruhu na vlajce kontradmirála byla červená - obr. 13). Poprvé byly v Rusku zavedeny i vlajky pro vrchní velitele námořnictva (ministra pověřeného řízením ministerstva námořnictva a velitele některé z flotil - baltské či černomořské). Zvláště tato vlajka je zajímavá i výtvarně zdařilá (obr. 20), neboť v sobě spojuje obě válečné vlajky Ruska - záďovou, která tvorí její list, i čelenovou, která se objevuje v kantenu. Všechny hodnostní vlajky vyjma dvou posledně jmenovaných měly i svou "georgijevskou variantu".

Od r. 1870, kdy došlo k drobné úpravě při vyvěšování hodnostních vlajek, se vlajky ruského válečného námořnictva nezměnily až do r. 1917, kdy se v nich začaly postupně odražet revoluční změny probíhající v celé ruské společnosti.

Buržoazní revoluce v únoru 1917 po formální stránce nic nezměnila na válečných vlajkách ruského námořnictva, ovšem jak na válečných plavidlech, tak na přístavních objektech byly vyvěšovány rudé vlajky revoluční, černé anarchistické nebo ruské národní s červeným pruhem nahore. Po Velké říjnové socialistické revoluci v r. 1917 došlo k zásadní změně. První včeruský sjezd námořníků totiž přijal rozhodnutí, že funkci válečné vlajky na zádi lodí bude nadále zastávat rudý list, a to bez jakýchkoli doplňujících odznaků či nápisů. V praxi ovšem často velitelé jednotlivých lodí sovětského vojenského loďstva umisťovali na list různé nápisy i vyobrazení. Takovým příkladem může být vlajka eskadrové minonosky baltské flotily "Metkij" (obr. 21), používaná v letech 1918-1920. Na lícové straně rudého listu jsou ve žluté barvě vyobrazeny kotva admirality a přes ni zkřížené srp a kladivo, obklo-

pené písmeny "RSFSR". Nad esblémem ve středu vlajky je v opisu heslo "Proletariji všech stran, sojediní jítés", pod ním pak označení lodi "Tak. min. Metkij". Na rubové straně je pouze nápis "Za komunism - K světlu budoušemu". Všechny nápisy jsou rovněž žluté.

Za první námořní vlajku sovětského Ruska, i když nejde o válečnou záďovou vlajku, je možno považovat vlajku vojen-ského oddělení Centrobaltu. Když v prosinci 1917 propukl v baltské flotile konflikt mezi vedením Centrobaltu a admirály, byla ráno 5. prosince nad velící lodí flotily slavnostně vztyčena vlajka kolektivního velitele flotily - vojen-ského oddělení Centrobaltu. Byla jí dosavadní vlajka velitele flotily (obr. 20), která měla na dolních ramenech ondřejského kříže našita písmena RR a SF - Svobodná flotila revolučního Ruska.

Otázka vyřešení nové válečné vlajky sovětského Ruska byla velmi naléhavá již v r. 1918. Němci a Angličané požadovali, aby lodi baltské flotily používaly i nadále ondřej-skou vlajku, kterou revoluční námořníci pechopitelně odmí-tali. Začátkem dubna 1918 telegrafoval náčelník generálního štábů námořnictva G.A. Berens Nejvyššímu vojenskému sovětu tuto prosbu: "Je na čase vyjasnit otázku vlajky ... aby kvůli tomu nedocházelo k novým nedorozuměním, jež by mohla zhoršit naše postavení a dát Němcům záminku pro vystoupení s dalšími požadavky." Dne 20. dubna 1918 byla proto pro válečné lodi zřízena rudá vlajka s bílým nápisem "Rossijskaja Sozialis-tičeskaja Federativnaja Sovětskaja Respublika" ve třech řádcích.

Avšak již 24. května 1918 byla tato vlajka zrušena a prakticky nebyla nikdy použita. V zálepě nato byla jako vá-lečná vlajka na zádi lodí válečného námořnictva schválena tzv. "válečná vlajka" s písmeny RSFSR, provedenými ruským tradičním slavjananským písmem. Žlutý nápis byl umístěn v ru-dém kantonu, odděleném od zbyvající části rudého listu úzkým žlutým proužkem. Vlajka (obr. 22) byla zřízena 10. čer-vence 1918 a poměr stran listu měla 1:2. Je zajímavé, že čelenová válečná vlajka z r. 1701 změněna nebyla a nadále zůstávala v platnosti.

Od záďové válečné vlajky byl vždy odvozován i dvojpla-men, který až do r. 1923 tvořil červený list s červenou pěticípou hvězdou v bílém čtverci při žerdi, mezi jejimiž cípy se objevovala žlutá písmena RSFSR (obr. 23).

Obdobně byly řešeny vlajky nejvyšších velitelů námořnictva, které v bílém karé nesly červenou pěticípou hvězdu a písmena RSFSR a v červeném listu rozlišení funkce (vrchní velitel a náčelník štábů válečného loďstva), popř. bílé pole s pěticípou hvězdou zabíralo celou žerdovou polovinu vlajky (velitelé fletil a nižších útvazrů).

V souvislosti s tím, že válečná vlajka z r. 1918 se často zaměňovala za vlajky jiných zemí, byla 20. září 1920 přijata nová vlajka válečného loďstva. List měla podobný tomu, jaký měla vlajka vztyčená poručíkem Šmidtem nad minonoskou "Svirepíj" v sevastopolském přístavu v r. 1905. List měl podobu guidonu, což je forma u vlajek ruského válečného loďstva neobvyklá. Očividně byla zavedena proto, aby byly zdůrozněny revoluční tradice sovětského vojenského námořnictva. Vlajku (obr. 24), nazývanou "námořní válečnou vlajkou", tvořil rudý list, který v žerdové části nesl modrou kotvu admirality s bílými písmeny RSFSR v horní části. Přes její střed byla poločlena rudá, bíle lemovaná hvězda se skříženým srpem a kladivem v modré barvě. Je nutno upozornit, že i v této době se ještě objevují u některých lodí válečné záďové vlajky odlišné od schválené podoby. Tak např. vlajka na zádi strážní lodi "Krasnyj vympel", která byla první válečnou lodí tichomořské flotily, měla při žerdi bílý svislý pruh, chyběla jí hvězda a písmena RSFSR se nacházela přímo na listu a stejně jako kotva byla černá s bílým okrajem.

V prosinci 1922 došlo ke sjednocení sovětských republik a vzniku Svazu sovětských socialistických republik. Byly vytvořeny znak a vlajka nového státu. V září 1923 Všeobecný ústřední výkonný výbor rozhodl o nové vlajce válečného loďstva SSSR s tím, že je "rudé barvy, pravoúhlá, uprostřed s bílým kruhem (slunce) a osmi rozšiřujícími se bílými paprasky k rohům vlajky a středům jejich stran. V kruhu je rudá pěticípá hvězda obrácená jedním cípem vzhůru, uvnitř níž jsou srp a kladivo bílé barvy" (obr. 25). Vojenská plavidla vztyčila novou válečnou vlajku na zádi poprvé 8. listopadu 1923. Zajímavá je jedna věc: proporce nové vlajky byly zřejmě původně 1:3, což je poměr stran v ruském námořnictvu značně neobvyklý. Až 29. srpna 1924 byl poměr stran změněn na 2:3. Dokonce ještě v r. 1925 byla v době vojenského cvičení baltské flotily vztyčena na řadové lodi "Marat", na jejíž palubě byl přítomen lidový komisař obrany M. Frunze,

vlajka s původními proporceami.

V souvislosti se změnou záďové válečné vlažky, která je povážována za hlavní válečnou vlažku vojenských plavidel, byly provedeny i úpravy dalších vlažek používaných ve válečném loďstvu SSSR: dvojplamenné a hodnotnostní vlažky. V r. 1924 pak došlo k úpravě čelenové válečné vlažky a vlažek dalších plavidel. Je zajímavé, že zatímco na dvojplamenni červené barvy s válečnou záďovou vlažkou při řadě (obr. 27) je v jejím středu pěticípá hvězda v souladu s podobou této vlažky samotné (obr. 25), na dvejplamenných nižších důstojníků námořnictva (obr. 28) je uprostřed pouze zkřížený srp a kladivo červené barvy. Nejvyšší velitelé ozbrojených sil i námořnictva používají jako svých vlažek v podstatě válečnou záďovou vlažku doplněnou o růžové emblémy (slatý olivový věnec, modré kotvy apod.), vlažky vyšších důstojníků ji umisťují do kantonu bílého listu, na němž podél červených pěticípých hvězd označuje hodnost uživatele vlažky. V r. 1924 jsou zřízeny vlažky posacených jednotek válečného námořnictva (modrá) a pohraničních plavidel (zelená) s válečnou záďovou vlažkou v kantonu. Rovněž byla změněna čelenová válečná vlažka (obr. 26), když do středu dosavadní vlažky z r. 1701 bylo umístěno bílé kruhové pole s červenou pěticípou hvězdou, uvnitř níž jsou zkřížené srp a kladivo bílé barvy.

V r. 1927 byla v námořnictvu SSSR obnovena tradice řádových vlažek a ustavena "Čestná revoluční vlažka". Této první řádové vlažce vojenského námořnictva SSSR se někdy říkalo i "vlažka Rudého praporu", protože v bílém, červeně lemovaném kantonu nesla vyobrazení řádu Rudého praporu; zbytek listu tvořila záďová válečná vlažka. Vlažka byla určena k vyznamenávání zvláště vynikajících bojových plavidel - jako první ji při přiležitosti 10. výročí VŘSR obdržel křižník Aurora, který se ve VŘSR nejvíce vyznamenal a stal se jejím symbolem.

K zásadní změně v podobě čelenové válečné vlažky došlo v r. 1932, kdy se jí stal rudý list s rudou pěticípou hvězdou oddělenou od ostatního pole bílým lemem. Uprostřed hvězdy jsou bílé srp a kladivo. Čelenová vlažka v této podobě (obr. 29) se v sovětském válečném loďstvu používá dosud.

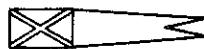
Když ve třicátých letech vznikla další flotila sovětského námořnictva, tichomořská, zjistilo se, že válečná

záďová vlajka z r. 1923 se špatně identifikuje, protože se málo liší od vlajek japonáckého vojenského námořnictva. V r. 1935 bylo proto rozhodnuto zavést novou vlajku, která se svými barvami vraci ke třem základním užívaným v ruském námořnictvu: bílé, červené a modré. Vlajku (obr. 30) tvoří bílý list s červenou pěticípcou hvězdou a zkříženými arpy a kladivem stejné barvy nad světle modrým pruhem při dolním okraji listu. Nová válečná záďová vlajka se ukázala jako velmi zdařila a byly podle ní vytvořeny i válečné vlajky Bulharska, Rumunska a Albánie. V sovětském námořnictvu se používá dosud a objevuje se i na řadě dalších vlajek používaných v této součásti ozbrojených sil: plameni, hodnotních vlajkách a dvojplamenech i vlajkách pomocných plavidel. Plamen (obr. 31) je červené barvy, stejně jako hodnotní vlajky vyšších důstojníků (obr. 32), u kterých je hodnost vyjádřena počtem bílých pěticípých hvězd. Obdobně jako tomu bylo u předcházející válečné záďové vlajky, nejvyšší velitelé (ministr obrany, náčelník generálního štábů a náčelník Vrchního štábů válečného loďstva) používají různě modifikované válečné záďové vlajky. Nižší velitelé námořnictva používají tradičních dvojplamenu s válečnou vlajkou při žerdi a s rozlišující barvou cípu.

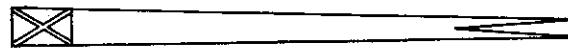
Součástí reformy z r. 1935 bylo i nahrazení dosavadní Čestné revoluční vlajky novou řádovou vlajkou, již oficiálně nazývanou Vlajkou Rudého praporu (válečná záďová vlajka, na hvězdě polezen řád Rudého praporu). Na okraj je nutno uvést, že v letech 1938-1950 byly mezi hodnotními vlajkami v souvislosti se změnou řízení námořnictva a vytvoření lidového komisariátu válečného loďstva ještě hodnotní vlajky lidového komisaře a jeho zástupce.

V období Velké vlastenecké války byly 21. června 1942 rozkazem lidového komisaře válečného loďstva zavedeny další řádové vlajky - gardová válečná záďová vlajka (obr. 33) a gardová válečná záďová vlajka Rudého praporu, které dosavadní symboly doplnily o tradiční gardový symbol - georgijevské stuhy - umístěné na bílý list nad světlomodrý prah.

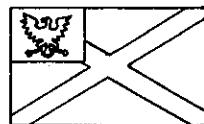
V období Velké vlastenecké války došlo ještě k jedné změně v soustavě vlajek válečného loďstva: v r. 1944 byly zavedeny plukovní a gardové bojové zástavy pěších jednotek

obr. 15

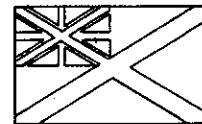
obr. 16

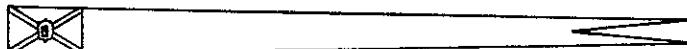
obr. 17

obr. 18

obr. 20

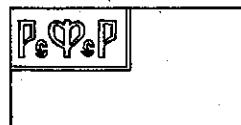

obr. 19

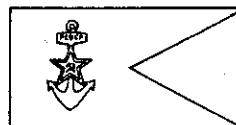
NÁMORNÍ VLAJKY SSSR

obr. 21

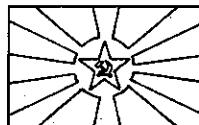
obr. 22

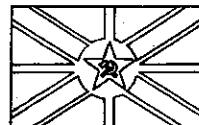
obr. 24

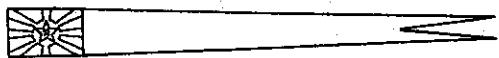
obr. 23

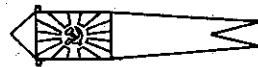
obr. 25

obr. 26

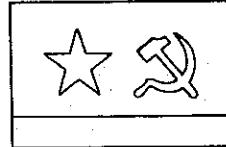
obr. 27

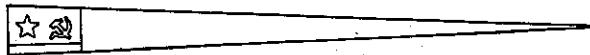
obr. 28

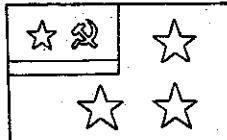
obr. 29

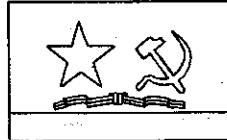
obr. 30

obr. 31

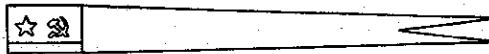
obr. 32

obr. 33

obr. 34

obr. 35

obr. 36

obr. 37

válečného námořnictva. Uprostřed červeného listu připevněného k žerdi nesly odpovídající válečnou záďovou vlajku, nadní na licové straně zlatý nápis "Za našu sovětskou rodinu!" a u gardové navíc portrét V.I. Lenina, na rubu bylo číslo a název jednotky (obr. 34).

V r. 1964 došlo k poslední úpravě vlajek válečného loďstva v souladu se změnami v organizaci ozbrojených sil. Usnesením rady ministrů z dubna 1964 byly nově uspořádány hodnostní vlajky nejvyšších velitelů ozbrojených sil i námořnictva a k drobné úpravě došlo u plamene (nahrazen červeným dvojplamenem - obr. 35) a dvojplamenů na lodích nižších velitelů. Nově zřízeny byly vlajky vrchního velitele ozbrojených sil (na rudém listu bílé kruhové pole se státním znakem SSSR - obr. 36) a vrchního velitele válečného loďstva (bílý list se světlemodrým pruhem při dolním okraji, uprostřed státní znak SSSR - obr. 37). Změněny byly vlajky ministra obrany, náčelníka generálního štábů a náčelníka Vrchního štábů válečného loďstva. Dále bylo stanoveno, že při návštěvě člena rady ministrů na palubě lodi se vztyčuje státní vlajka SSSR.

Při příležitosti 50. výročí VŘSR byla v listopadu 1967 odevzdána křižníku Aurora speciální gardová vlajka, kterou tvoří válečná záďová vlajka doplněná v horní části po obou stranách svislého cípu hvězdy vyobrazením dvou řádů - řádu Rudého praporu (při žerdi) a Říjnové revoluce.

Použitá literatura:

P.I. Bělavenč: Artilerijskij istoričeskij muzej. Znamjonyj otděl. 1927.

B.I. Zverev: Zovuščij k pobědě. Vojennoe izdatelstvo Ministerstva obrony SSSR, Moskva 1966.

K.A. Ivanov: Flagi gosudarstv mira. Transport, Moskva 1971.
Inostrannyje floty 1944 goda. Vojenizdat, Moskva 1944.

N.N. Semjonovič: Istorija russkogo vojensko-morskogo flaga. Ermitaž, Leningrad 1946.

Přeložil, doplnil a upravil ing. J. Martýkán

Ing. Aleš Brožek

VLAJKY A PRAPORY ÚSTECKÉHO OKRESU

Jak ukažují dosavadní výsledky souboru městských vlajek a praporů v Československu, který pravidelně otiskujeme na stránkách našeho spravedlně, užívaly se a užívají se městské symboly především v pohraničních oblastech Čech. Okres Ústí nad Labem, jeden z deseti okresů Severočeského kraje, není v tomto případě výjimkou. Na jeho území leží pět měst, kterým byl udělen městský znak. Studium materiálů v ústeckém okresním archivu, v okresním muzeu i podrobná šetření na městských národních výborech potvrdila, že ve všech pěti městech se vyvěšovaly nebo stále ještě vyvěšují také městské vlajky a prapory. Dnes přinášíme první část výsledků tohoto bádání, údaje o městských symbolech Chabařovic, Městamic, Střekova a Trutnov. Vlajková a praporce výzdoba pátého města, krajské metropole Ústí nad Labem, bude předmětem samostatné studie.

CHABAŘOVICE. V období před r. 1945 se v Chabařovicích užívaly podobně jako v jiných pohraničních městech a německy hovorícím obyvatelstvu kromě státních vlajek i prapory v městských barvách. V případě Chabařovic to byla bílá a zelená, ačkoliv se zelená v chabařovickém městském znaku nevyskytovala. Městské barvy byly zřejmě zvoleny podle starého městského chabařovického praporu, který je znám již jen z popisu J. Stracheho (1) a který byl uložen ve vlastivědném chabařovickém muzeu ještě v r. 1941. Byl zelenobílý a nesl městský znak. Kombinace bílé a zelené byla poměrně častá také na praporech chabařovických spolků po 1. světové válce. V depozitáři Okresního muzea v Ústí nad Labem je např. uložen prapor spolku I. Kamaradschafts-Unterstützungsverein gedienter Soldaten pocházející asi z roku 1925. Jeho rub je tmavě zelený, líc má bílý podklad a nese městský znak. Okraj praporu je tvořen bílými a zelenými trojúhelníky. Prapory v městských barvách bílé a zelené krášily Chabařovice např. 12. června 1921 v průběhu slavnosti Heimatfest (2).

Po osvobození Československa v r. 1945 až do r. 1971 se žádné městské vlajky v Chabařovicích neužívaly. Kroky k jejich obnovení podnikl chabařovický tajemník MěNV

Antonín Karkule. Doporučil, aby se v Chabařovicích užívala k výzdobě města pře pravidelných akcích, jako je chabařovický divadelní festival nebo filmový festival pracujících, vlajka tvořená dvěma pruhy, červeným a světle modrým. Červený pruh měl symbolizovat revoluční tradice chabařovických odberářů, světlo modrý měl připomínat, že Chabařovice ležely na staré zemské obchodní stezce, která spojovala české země se sousedním Saskem (3). Do středu vlajky měl být položen chabařovický znak pocházející z 16. stol. Tvoří jej modrý štit se dvěma stříbrnými věžemi a červeným krovem. Mezi věžemi se tyčí skála a na ní sedí lev v přirozených barvách. Rada MěNV na své 17. schůzi konané 16. září 1971 návrh vlajky přijala a v bodě 261 se usnesla, aby po schválení vlajky v plénu bylo objednáno 60 vlajek o velikosti 3 x 1,2 m a 100 upomínkových vlaječek trojúhelníkového tvaru (4). Na plenárním zasedání MěNV v Chabařovicích 23. 9. 1971 byla vlajka jednomyslně schválena (5). Město se jimi zdobí kromě již uvedených akcí i při zahájení sezony na chabařovickém koupališti. Také při městském kole spartakiády v r. 1975 a při průjezdu Závodu míru městem vlály v Chabařovicích městské vlajky.

NEŠTĚMICE. Osada ležící při železniční trati vedoucí do Děčína byla povýšena na město v r. 1965. Protože jí při té příležitosti nebyl udělen městský znak, vyhlásila rada města spolu s Okresním archivem v Ústí nad Labem na jaře 1970 soutěž na návrh městského znaku. Její propozice uveřejnil vedoucí ústeckého archivu Jan Bouček v novinovém článku o Neštěmicích (6). Zároveň doporučil zavést městský prapor, jehož barvy měly být odvozeny z barev znaku (7). V zaslanych návrzích na znak se vyskytoval lev, který měl symbolizovat tradice tělocvičné jednoty Český lev Neštěmice, dvě stisknuté ruce na památku dělnických tradic a dokonce laboratorní zkumavka připomínající, že v Neštěmicích sídlí chemický závod TONASO. Radě MěNV se nejvíce líbil návrh, v němž byl kombinován lev se zkumavkou (8), a tento návrh zaslala k vyjádření Archivní správě Ministerstva vnitra ČSR. Komise pro otázky znaků měst při Archivní správě MěNV však užití lva na červeném poli neštěmického znaku zamítla a doporučila zavést jednodušší znak se zkumavkou (9). Na zasedání rady MěNV dne 22. 12. 1970 v bodě 148 byl proto přijat za znak Neštěmic polcený štit, v jehož

pravé modré polovině ležela stříbrná (bílá) zkumavka. Levá polovina byla dělena na horní stříbrné (bílé) pole a na dolní červené pole. Přijetím městského znaku byla vyřešena i otázka barev městské vlajky, která se měla použít jako stálá výzdoba obřadní síně a vyvěšovat při významných zasedáních městského národního výboru. Z barev znaku vyplynulo, že v neštěmické vlajce bude červená, bílá a tmavě modrá. Namalováním konečné verze neštěmického znaku podle připomínek Komise pro otázky znaků měst a zhotovením městské vlajky byl pověřen Václav Žajíček. Tento hodkovický heraldik a výtvarník zaslal 24. 1. 1971 MěHV v Neštěmických dvě hedvábné vlajky šířky 90 cm a délky 150 cm. Barvy uspořádal do vodorovných pruhů tak, že bílý pruh byl obklepen červeným a tmavě modrým pruhem, neuvedl však, zda se má vlajka vyvěšovat s modrým pruhem nahore nebo dole. Neštěmický znak brzy vešel ve známost, zatímco na existenci vlajky se zapomnělo. A tak teprve o 6 let později, v r. 1977, se z iniciativy autora tohoto článku užily poprvé neštěmické vlajky. Stalo se to při prvněmajových oslavách, kdy v čele průvodu byly nesené kromě státních vlajek i šest městských vlajek, resp. praporů, protože vlajky byly přibity napevne k šerdi. Počadí pruhů se při té příležitosti stanovilo jako modrá, bílá a červená. Neštěmické prapory se nyní pravidelně užívají nejen při prvněmajových manifestacích, ale i při všech významnějších oslavách.

STŘEKOV. Sloučením tří obcí ležících na pravém břehu Labe proti Ústí nad Labem (Kramoly, Střekov a Novosedlice) vznikla obec Střekov, která byla v r. 1936 povýšena na město. O jeho znaku a barvách se hovořilo již na zasedáních rady střekovské obce v březnu 1936. Na schůzi konané 24. 3. 1936 se určilo, že městskými barvami bude modrá, bílá a modrá. Tyto barvy se vyskytují vedle žluté a červené na střekovském městském znaku, jenž náhrál a namaloval duchcovský rodák, akademický malíř Hans Kühnel. Návrh znaku se skládal z děleného štitu, v jehož spodním červeném poli leželo stříbrné ozubené kole, symbol průmyslu. Horní polovina znaku byla polcená; v pravém zlatém poli nad stříbrnou vlnovkou byl modrý stylizovaný obraz hradu Střekova, symbol minulosti. V levém modrém poli tryskal do výše stříbrný pramen, symbol léčivých lázní. Návrh znaku

byl vystaven již 4. dubna 1936 ve výlohách firmy Helzel & Stolle v Ústí nad Labem a v papírnictví na Střekově, aby se s ním veřejnost seznámila před jeho projednáním v městském zastupitelstvu. Střekovské městské zastupitelstvo jej schválilo většinou hlasů na schůzi konané 8. dubna 1936 v bodě 1 a městské barvy modrou, bílou a modrou v bodě 2. V diskusi tehdy vystoupil zástupce komunistů Matske a prohlásil, že v obci by se měly řešit jiné problémy, než se zabývat otázkou znaku a městských barev. Podle jeho názoru komunisté nebudou nikdy souhlasit s navrženým znakem a městskými barvami, protože komunistické symboly vypadají zcela jinak. Při hlasování o znaku a městských barvách hlasovali komunisté proti (10).

Patrně poprvé byly použity prapory ve střekovských barvách 26. 4. 1936 při odhalení pomníku prvnímu československému prezidentovi. Státní vlajky a modrobílomodré prapory vlály na střekovských ulicích a náměstích. Také řečnická tribuna byla ozdobena městskými barvami (11). I slavnostní otevření nového mostu přes labu 9. 8. 1936, který spojil Ústí nad Labem se Střekovem, se stalo pro ústecké a střekovské obyvatele signálem k vyvěšení městských vlajek a praporů. Střekovské okolí mostu zdobili modrobílomodré praporky, zatímco ústecké okolí krášlily praporky v ústeckých barvách. Také na vozech městské dopravy se třepetaly trojúhelníkové praporky v městských barvách (12).

V r. 1939 se stal Střekov součástí Ústí nad Labem. Střekovské barvy se však dochovaly do dnešních dnů na vlajkách tělovýchovné jednoty Slavoj Severotuk Ústí n.L., jež jsou modrobílomodré s emblémem ve středu.

TRMICE. Od r. 1939 jsou Trmice částí města Ústí nad Labem. Do té doby se však v Trmicích užívaly prapory v městských barvách modré a bílé (13). Jejich vyvěšování je doloženo např. při župní tělocvičné slavnosti konané v Trmicích 5. 7. 1926 (14). Městské barvy byly zřejmě stanoveny podle barev polí v rodovém znaku Nosticů.

V okresním muzeu je uložen trmický prapor údajně vyvěšovaný před 1. světovou válkou (č. inv. H 3918). Tvoří jej dva pruhy, modrý a bílý. Ve spodní polovině je městský znak z r. 1664. V červeném štítu je stříbrná městská hrada s otevřenou branou a za ní dvě stříbrné věže s černými kupoletami a zlatými praporky. Mezi oběma věžemi je rodový znak

Nosticů, modrostříbrný čtverečný štítek s kotvou uprostřed, jejíž část v modrém poli je zlatá, ve stříbrném poli modrá. V prvé modré čtvrtině leží zlatý půlměsíc, z něhož vyrůstají dva červenostříbrné šachované kančí zuby, v levé stříbrné čtvrtině je černé orlí křídlo se zlatou páskou. Spodní část praporu chybí, jeho rozměry jsou 110 x 194 cm, rozměry znaku 83 x 100 cm.

Poznámky:

- (1) Josef Strache: Das Karbitzer Stadtwappen. Beiträge zur Heimatkunde des Elbtales, 3, 1941, s. 243 - 245.
- (2) Aussiger Tagblatt, 65, 1921, č. 135 (16.6.) uvádí na s. 4, že téměř všechny domy byly vyzdobeny německou trikolórou a městskými barvami, bílou a zelenou.
- (3) Ústní sdělení Antonína Karkule dne 11.1.1977. V úředních materiálech se symbolika chabařovické vlajky neuvádí.
- (4) Výrobce vlajek nedodržel ani předepsanou velikost vlajek, ani odstín modré barvy. Vlajky užívané v Chabařovicích jsou poněkud menší, a to 96 x 290 cm. Horní okraj znaku je vzdálen od horního okraje vlajkového listu 63 cm, spodní okraj znaku je vzdálen od spodního okraje listu 190 cm. Vlajky se zavěšují jako korouhev na příčné ráhno tak, že svíslý červený pruh je z hlediska pozorovatele nalevo, svíslý modrý pruh, jenž je na rozdíl od usnesení MěNV tmavomodrý, je napravo.
- (5) Zápisy plenárních zasedání MěNV Chabařovice. V zápisu ze 7. plenárního zasedání, komuného dne 23. 9. 1971 v 19,30 hod. v sále kavárny Slávie v Chabařovicích se uvádí: "Po zprávě s. Strehbaucha se přihlásil o slovo s. tajemník Karkule, který seznámil občany s posledním jednáním rady NV stran schválení městské vlajky a praporu - využívání jako vlajkoslávy při různých místních slavnostních přiležitostech FFP, Div. festival atd. - navrh vlajky byl zpracován podle starých tradic města, ve středu vlajky městský znak (oboustranně), předložil návrh vlajky (červený pruh, světle modrý pruh) - vlajka by byla zhodovena z průhledného materiálu. Předložený návrh městské vlajky byl plenárním zasedáním jednomyslně schválen."
- (6) Jan Bouček: Jaký bude znak města Neštěmic? Průboj, 28.4.1970, s. 5. Soutěž byla anonymní s uzávěrkou 30.6.1970. Znak měl být vypracován barevně na kartonu formát A5 a měl být přiložen i popis znaku, příp. jeho vysvětlení.

(7) V článku J. Boučka se doslově píše: "K městské heraldice patří též městský prapor. O jeho barvách bude rozhodnuto podle barev vítězného návrhu městského znaku. Jestliže k návrhu znaku bude přiložen též návrh barevného řešení praporu, bude to komise jenom vítat."

(8) Dopis heraldika V. Zajíčka z 9. 2. 1977 autoru článku.

(9) Doporučení Komise pro otázky znaků měst při Archivní správě MV ČSR č.j. Arch. 1330/70 ze dne 30. 11. 1970.

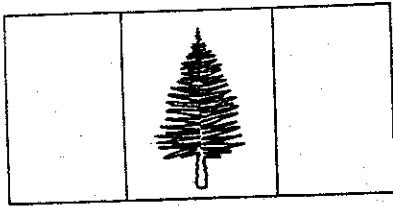
(10) O schůzích rady obce a městského zastupitelstva při projednávání městského znaku a městských barev informují novinové články v Aussig-Schreckenstein Zeitung, 6, 1936, č. 13 (28.3.), č. 14 (4.4.), č. 15 (11.4.) a v Aussiger Deutsche Presse, 5, 1936, č. 85 (10.4.).

(11) V článku Emila Richtera Schreckensteins Weg zur Stadtgemeinde, Heimatkalender für den Aussig-Karbitzer Bezirk, 1937, je na s. 55 černobílá fotografie pomníku. Výzdobu tvoří dvě střekovské vlajky s městským znakem umístěným v horní části vlajkového listu.

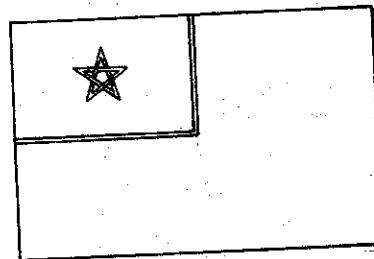
(12) Vlajková výzdoba při otevření mostu je popisována v Aussiger Tagblatt, 80, 1936, č. 183 (10.8.), Elbe-Zeitung, 13, 1936, č. 184 (11.8.) a v Nordböhmisches Tagblatt, 81, 1936, č. 186 (11.8.). Černobílá fotografie dokládající výzdobu v okolí mostu byla otištěna v Beiträge sur Heimatkunde des Aussig-Karbitzer Bezirkes, 16, 1936, s. 99.

(13) Složení městských barev je shodně uvedeno v anonymním článku Das Stadtwappen von Türmitz, otištěném v Jahrbuch und Kalender für Türmitz und seine Nachbarschaft 1923, na s. 16 a v článku Josefa Fleischmanna Aus der Geschichte der Stadt Türmitz, otištěném v Beiträge zur Heimatkunde des Elbetals, 2, 1940, na s. 10.

(14) Aussiger Tagblatt, 70, 1926, č. 151 (7.7.) uvádí, že město při té příležitosti vyzdobilé domy v městských barvách modré a bílé. Trničtí obyvatelé však dávali přednost vyvěšování pangermánských vlajek předprapory v městských barvách. Při oslavách, které se konaly jen 6 týdnů před touto tělocvičnou slavností, bylo celé město vyzdobeno černočervenozlatými prapory a teprve po zásahu vojska byla tato praporová výzdoba odstraněna.

NORFOLK

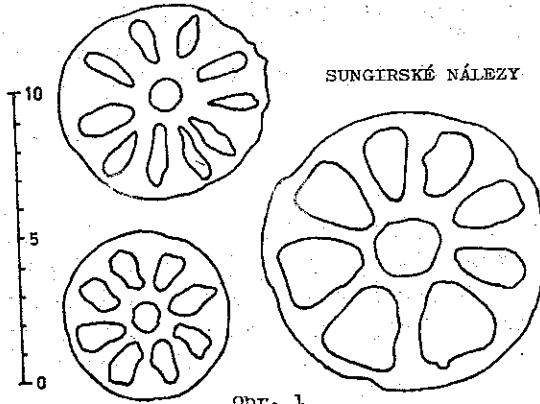
OBCHODNÍ VLAJKA
ŠPANĚLSKÉ PROTEKTOŘÁTNÍ ZÓNY V MAROKU

KANGWANE

KWANDEBELE

Obr. 1

Obr. 2

NOVÉ VLAJKY

NORFOLK

Ostrov Norfolk, který má statut vnějšího území Australského společenství, přijal v souvislosti s rozšířením své vnitřní samosprávy 11. ledna 1980 i vlastní vlajku. List o poměru stran 1:2 je rozdělen na tři svislé pruhy, jejichž šířka se náleží k délce listu jako 7:23 u obou krajních pruhů a 9:23 u prostředního pruhu. Krajní pruhy jsou zelené, prostřední bílý a nese zelený obraz typického představitele ostrovejší flory, stekárovity a pravidelně větvený blahočet Araucaria excelsa. Tento strom, který rozšířili zahradnici po celém světě, dosahuje ve své vlasti výšky kolem 60 metrů a je tak monumentálním symbolem Norfolku. (67. Flaggenmitteilung)

- jm -

NOVÉ ZNAKY

BĚLORUŠKO

Dne 17. března 1981 přetiskl běloruský denní tisk tento znázornění nového Mařízení o státním znaku Běloruské sovětské socialistické republiky, schváleného prezidiem Nejvyššího sovětu BSSR 12.3.1981. V druhém odstavci nařízení je znak popisán a barvy jeho jednotlivých prvků jsou uvedeny. Jak nás upozornil náš spolupracovník I.M.Kurkov, ve srovnání s předešlou běloruským státním znakem, přijatým výnosem prezidia Nejvyššího sovětu BSSR 29.7.1938, dochází pouze ke změně barvy nápisů, srpu a kladiva, kresba znaku se prakticky nemění. Od roku 1938 byly na státním znaku nápisy bílé a srp a kladivo byly celkově žluté. Nové nařízení stanovuje barvu nápisů, srpu a kladiva jednotně zlatou.

ab

KANGUARÉ

V Jihoafrické republice byly definitivně ustaveny - či přesněji: postoupily ve svém ústavním vývoji a dosáhly dalšího stupně samosprávy - další dva bantustany. Není dosud známo, zda přijaly také své vlajky - znaky však užívají oba. Připomínáme, že údaje o rozlohách a hlavních městech nepovažujeme za definitivní, protože se v různých pramenech odlišují.

Kangwane (2007 km², 118 tis. obyvatel, hl.m. v r.1975 Ny-kangwane, územní úřad ustaven v Tonge, v r.1976 uváděn též Schéemanadál) je bantustan určený pro národnost Swazi (označovanou též Eswatini či Amaswazi) a leží u severní hranice nezávislého Svazijského království. V projektové fázi byl bantustan označován také názvem Amaswazi, po ustavení tzv. územního úřadu (1. etapa vývoje) 23.4.1976 ve městě Tonga, byl užíván název Svazijské území (Swazi Territory). V říjnu 1977 získal bantustan autonomii pod názvem Kangwane (přepisy se různí - též Kalgwane i Ka Ngwane). Zde došlo ke spojení druhé a třetí etapy vývoje, tj. (2) Zda došlo ke spojení druhé a třetí etapy vývoje, tj. (2) ustavení zákonodárného shromáždění a (3) vyhlášení vnitřní autonomie, není známo.

Znak bantustanu tvoří čtverec zlatocervený demoredu štit ovalného tvaru; v 1. poli jsou tři modré kyjovité útvary představující starobylá místní platiadla (podobná stará demoredu platiadla neobvyklých vtarů byla např. také svého času ve znacích Katangy a Biafry), ve 2. poli je zlatá velská hlava, ve 3. poli horní část planoucí pochodně zlaté barvy a ve 4. poli jsou tři modré stylizované klasky presa. Štitu spočívá zlatocervená tečenice, na které jsou umístěni dva červení lvi ve skoku, obrácení k sobě a držejí kuli pro podpírání štítu. Za štítem je červený kyj a zlaté kopí. Štit zdobí na zeleném pakitu s vyobrazením zlatého slunce se šesti paprsky a je stržen dvěma silnými v přírenesajícími barvami. Přes patí je položena bílá stuha s nápisem SITYINTANDZA. (62. Flaggenmitteilung)

- pf -

KWANDEBELE

Bantustan Kwandebélé (516 km², 232 tis. obyvatel) byl nařízen v roce 1973 ministerstvem pro správu bantuských záležitostí. Území spojené v r.1975 na základě projektu územní konzolidace ze tří oblastí do jediného celku bylo dlechou zahrnuto do území Lebowy, kde mj. žijí i severní Ndebelové v počtu asi 182 tisíc. Pro Ndebelé se užívá také, zejména ve starší literatuře, označení Matabelové. Bantustan Kwandebélé byl určen pro národnost jižních Ndebelů. Ústavní vývoj tohoto posledního a nejménšího bantustanu není znám, autonomie mu byla udělena údajně rovněž v říjnu 1977. V projektovém stadiu byl bantustan označován

násavy Jižní Ndebele nebo jen Ndebele. Nový statut potvrdil je skutečnost, že bantustan přijal už svůj znak.

Znak je tvořen zlatým kruhovým štítem, v jehož dolní části je stána z neomítnutých hnědých cihel a nad ní v horní polovině je stvol kukuřice s bílou palicí a zelenými listy. Na černé točenici spočívá hnědý klenot v podobě věže, před kterou je mezi dvěma žlutobílými útesy sviasle zasazeno bílé ptačí pépo s hnědou kresbou. Na věži leží na černé desce žluté voly rákosu s hnědou kresbou, svázané zeleným provázem zakončeným hnědo-bílou ozdobou. Za štítem je umístěna sekera a oštěp světle šedé barvy s hnědou nášivou. Štít je strážen oranžově zbarvenou antilopou s bílými kopytky, břichem a čelem a pakoněm běloocasým (*Connochaetes gou*) světle a tmavě šedé barvy s bílými rohy a kopytky. Na zeleném pažitu je dvakrát přeložená žlutá stuha s černě psaným motem **KUVUSWA EZIVUSAKO**. Prostor mezi stuhou a dolním okrajem štítu je vyplněn hnědým segmentem ve tvaru obouku. (67. Flaggenmitteilung)

- pf -

TOGO

Nová podoba tožského znaku (viz Vexileologie č. 42, s. 309) byla zavedena pravděpodobně v souvislosti s přijetím nové ústavy schválené referendem 30.12.1979. Ústava sice znak nepopisuje – což není u bývalých francouzských držav neobvyklé, ale uvádí znázornění nového státního hesla, které se objevuje i na nové podobě znaku. Státní symboly jsou popsány hned v prvním článku ústavy: "Národní emblém je tvořen vodorovnými pruhy střídajícími barvy zelenou a žlutou. V horním levém rohu je v červeném poli bílá hvězda. Národní hymnou je 'Unité nationale'. Heslo republiky zní: ,Union, paix, solidarité' (Jednota, mír, solidarita)". (Afrique contemporaine č. 108; březen – duben 1980.)

Podle Hanse-Ulricha Herzoga (Flaggen und Wappen, Leipzig 1980) je štít s písmeny NT žlutý a černě lemovaný, písmena jsou červená. Lvi jsou červení se žlutou hřívou, luk a šíp jsou červené. Stuha je bílá s černým textem, státní vlajky jsou na černých žerdích. Předpokládáme, že symbolika znaku je stejná jako u předechozí verze, přijaté zákonem č. 62-10 dne 14.3.1962. Lvi symbolizovali odvahu tožského lidu, tradiční zbraně připomínaly, že lid je nositelem svobody a jeho síla spočívá v tradicích.

Pismem RF skrajují úřední název Toganské republiky ve francouzštině - République togolaise.

- pf -

VEKTOLOGICKÉ ZAJÍMAVOSTI

OBCHODNÍ VLAJKA ŠPANĚLSKÉ PROTEKTORÁTNÍ ZÓNY V MAROKU

Narizením ze 7. ledna 1937 byla zavedena vlajka pro všechna plavidla, která dostala od marockého kalifa návštěvní dekrety. Byla to červená vlajka se zeleným kantonem, v jehož středu byla umístěna bílá Salomonova pečeť - pěticípá hvězda. Plocha kantonu se rovnala 1/4 plochy vlajkového listu a výška hvězdy činila 1/3 výšky kantonu. Kanton byl oddělen od červeného vlajkového listu bílým lemem o šířce 0,5 cm. Síňka kontury hvězdy se pohybovala mezi 3 a 5 centimetry podle velikosti vlažky (o velikosti a rozdílech však v nařízení není nic psáno). Tato obchodní vlajka se měla využívat na přídi lodí ve chvíli, kdy plavidlo mijelo led ve státním vlastnictví (válečnou led, pevnostní, celní lod aj.) nebo v přístavu, pokud te předpisovaly přístavní úřady. V "Knize vlažek" německého válečného námořnictva z r. 1939 jsou uvedeny její rozměry jako 12 x 18. Na této vlažce by nebylo nic zajímavého, nebyť rosporu v nařízení ze 7.1.1937. Oficiální španělský text praví, že "...kanton s vlažkou, kterou užívá obvyklým způsobem náš kalif, t.j. zelený obdélník, v jehož středu leží bílá Salomonova pečeť s pěti cípy ...". V tomto případě je tedy vlajka kalifa uváděna s bílou pěticípou hvězdou, ačkoliv jinak ve všech publikacích, a to i v oficiálních španělských vlajkových tabulích, je hvězda žlutá a šesticípá. Očividně jde o chybu úředníka, který sestavoval zákon, aniž by přesně věděl, jak vlažka kalifa skutečně vypadá. Všechna plavidla ze severního Maroka tak vlastně plula pod "chybnou" vlažkou.

Přeložil: abr

Dr. Emil Dreyer

VEXILOLOGICKÁ ASOCIACE SRÍ LANKY

U příležitosti 6. výročí trvání Střediska pro výzkum vlažek ve Srí Lance (Flag Research Centre of Sri Lanka, FRCSL (byla vytvořena 1.7.1981 Vexilogická asociace Sri

Lanky (The Vexillological Association of Sri Lanka, VASLA), která má ve svém programu vydávání časopisu Flag. Duši vexilologické aktivity Srí Lanky je Kumaran Fernando, zakladatel a vedoucí PRCSL i Národního střediska Srí Lanky pro viajku OSN v Panaduře.

lm

VEXILOLOGIE - zpravodaj Vexilologického klubu při Obvodním kulturním domě v Praze 3, Kalininova 53, 130 00 Praha 3. Vychází neperiodicky a je určen p o u z e členům klubu. Toto číslo připravili ing.J.Martykán, dr.L.Mucha, ing.Al. Brožek a dr.Zb.Svoboda. Výtvarně spolupracovali ing. M. Kroupa a P. Fojtík.

Srpen 1981

č. 43